

Лидия Шулева, заместник-председател на Българска нова демокрация:

ОТ ВАЛУТНИЯ БОРД ДИРЕКТНО КЪМ ЕВРОТО

в. 24 часа

8 декември 2008 г.

България е част от глобалната икономика и когато светът навлиза в рецесия, ние няма как да останем незасегнати. Добрата новина е, че банковата ни система стабилна и не е застрашена от т.н. "отровни" активи. От друга страна обаче, делът на външното финансиране на търговските банки е сериозен. По данни на БНБ този чужд финансов ресурс е 16% от БВП или 17 милиарда лева. А това означава, че при натиск от ликвидна криза в съответните страни, този чужд капитал може да бъде изтеглен. Този процес вече започна и това оказва натиск върху ликвидността на банковата ни система. Има и още един много сериозен риск, пред който е изправена България - дефицитът по текущата сметка. Банално е вече, но е факт, който трябва да бъде повторен - вносът традиционно превишава износа, което води до изтичане на валута навън.

Когато това изтичане не може да бъде компенсирано - било от банков капитал, било от преки чужди инвестиции, резултатът е намаляване на парите в обръщение. На свой ред това води до свиване на потреблението, което пък натиска цените надолу. Обикновеният гражданин ще си каже - какво по-хубаво от това да падат цените? Принципно няма лошо, но има и друга гледна точка - конкуренцията в цените може да доведе производителите до загуби, а при загуба започва намаляване заплатите, освобождаване на работници и дори до затваряне на производствени мощности. Това са всъщност рисковете от намаляване на цените или от това, което се нарича дефлация.

Другият възможен сценарий за изход от подобна ситуация е когато естественото желание да се стимулира износа е съпроводено с девалвация (обезценяване) на националната валута и съпътстваща инфлация. Много държави го направиха - Румъния, Унгария и всеки може да види резултатите. А те не са добри, меко казано. И в двата случая и при дефлация и при инфлация има обезценка на стоки, на имоти, на доходи. Единствената, но много важна разлика е, че при стабилен валутен борд спестяванията на хората остават стабилни - нещо изключително важно при криза.

Не можем да си затваряме очите обаче, че левът е подложен, и ще продължава да бъде подложен на огромен натиск. Най-напред от износителите, които стремейки се към по-голяма конкурентоспособност ще натискат лева да пада - това е относително позитивен натиск. Но има и негативен - от международни спекуланти, които винаги се възползват от такива ситуации за да реализират печалби от валутни операции, и

от вътрешни спекуланти - притежатели на големи левови кредити, които всеки ден ходят и палят свещи да се повтори това, което преживяхме през 96-97 година. Всички тези спекуланти обясняват, колко икономически обоснована е девалвацията на лева, за да не се свие жестоко вътрешното потребление, за да се подкрепи износа и да се увеличи конкурентноспособността. На практика това е призив да се отиде към инфлационната спирала, но нека не се забравя, че това упражнение ще бъде платено от спестяванията на хората.

Казам това, не за да създавам паника и напрежение. А за да се знае, че т.нар. желязна спасителна котва- валутният ни борд трябва да е непоклатим и отгук нататък.

Какви са мерките обаче в условия на глобала криза, които трябва да се предприемат за да се осигурят всички необходими гаранции.

Най-правилната беше да влезем в т.н. предверие на еврозоната (ERM2) през 2006 г. Непростим пропуск или умишлено бездействие на сегашното правителство. Сега ни предлагат далечната 2015г. Напоследък се заговори за едностранно въвеждане на еврото в България. Да видим какво означава това - в момента са разрешени разплащанията в евро и в лева между фирми, между граждани, между граждани и фирми с банки. Не може да се плаща единствено от и към държавата в евро. Както се вижда нищо страшно не се е случило от това, че може би по-голямата част от разплащанията в дървата се извършват вече в евро. Може би една от следващите стъпки е да се помисли дали да не се използва *паралелно еврото* и при държавни плащания. Не казвам да излезем и да ударим тъпана напук на ЕС, на ЕЦБ и да въведем едностранно еврото. Но трябва се обмислят стъпки в посока намаляване на потенциалните валутни рискове пред страната. Защото ние сме приети в ЕС със Закона за БНБ, в който са и правилата за валутния борд, а в него пише, че БНБ задължително и неограничено обменя лева срещу евро. Така че този закон, който хипотетично предполага пълна евроизация на страната е одобрен от ЕС още в момента, когато са ни приели за член на общността. Никой не предполага, че трябва да имаме волунтаристична позиция или поведение, но е необходимо да търсим спасителни буфери в условията на криза. Не трябва България да бъде обвинявана, че обмисля подобни действия, че дава сигнали, насочени срещу опитите на различни среди за провокиране на допълнителни финансови и валутни рискове в страната. Паниката не е добър съветник, но и negliжирането на опасностите не е от полза. В България валутният борд е стабилен, ние изпълняваме всички изисквания за членство в еврозоната без инфлацията, като в същото време други страни членки са със сериозни нарушения по други показатели и България трябва да обяви твърдото си намерение да направи стъпки към еврото като бъдеща разплащателна валута в страната.

Днес обаче когато е на дневен ред бюджета за 2009г. трябва да видим е ролята на правителството в условия на криза. Води се сериозен дебат главно около това да има

или да няма бюджетен излишък, или по друг начин казано повече или по-малко да прибира и да харчи държавата. Единствената възможност, при която намаляването на излишъка би било оправдано е намаляването на данъците. Защото тогава остават свежи пари в компаниите, а не се изливат в nereформирани системи и чрез корупционни схеми. Ясно е от предложениния бюджет, че това няма да се случи. Нека поне се вземе в предвид учебникарската истина, че при криза държавата трябва да поеме дълг - това обаче не означава непременно бюджетен дефицит и дори намаляване на излишъка. Става дума за това, че държавата може да поеме дълг, под формата напр. на държавна гаранция към Банката за развитие с цел подпомагане кредитирането на бизнеса. В момент когато производителите се конкурират жестоко за всяка поръчка ще спечели този, който има по-бърз и по-евтин достъп до финансиране за покупка на суровини и материали. Публични държавни разходи в определени сектори няма да подпомогнат икономиката като цяло. Това което със сигурност ще се случи е да се повторят лошите практики на политически натиск при изразходване на държавни пари с явен или скрит конфликт на интереси и корупция и то в година на избори. Защо няма достатъчно ресурс стана ясно по-горе, но защо продължава да бъде скъп при падащи лихви на централните банки? У нас лихвите са високи, защото политическият риск, който се калкулира в тях се повиши. Това беше отчетено от рейтинговите агенции и те намалиха кредитния рейтинг на България. Зависимостта е проста висок кредитен рейтинг - ниски лихви и обратно. Когато до преди няколко години се повишаваше кредитния рейтинг на България, някои казваха какво от това, не е новина. Да но лихвите падаха. Сега правителството казва, че води правилна икономическа политика, но рейтингът пада а лихвите отидоха в тавана. Това е резултата и затова трябва да се подпомогнат всички жизнеспособни сектори на националната икономика чрез осигуряване на ликвиден ресурс на ниска цена. Чрез бюджета правителството е на ход да покаже национална отговорност към българската икономика и българските граждани.